TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. gruodžio 16 d.*

Byloje C-210/06

dėl *Szegedi Ítélőtábla* (Vengrija) 2006 m. balandžio 20 d. Nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2006 m. gegužės 5 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje dėl

Cartesio Oktató és Szolgáltató bt

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans (pranešėjas), A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh ir J.-C. Bonichot, teisėjai K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen ir P. Lindh,

generalinis advokatas M. Poiares Maduro,
posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

* Proceso kalba: vengrų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. liepos 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt*, atstovaujamos advokatų G. Zettwitz ir P. Metzinger,

— Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos J. Fazekas ir P. Szabó,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos T. Boček,

— Airijos, atstovaujamos D. O'Hagan, padedamo *SC* A. Collins ir *BL* N. Travers,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster ir M. de Grave,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos E. Ośniecka-Tamecka,

— Slovėnijos vyriausybės, atstovaujamos M. Remic,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos T. Harris, padedamos baristerio J. Stratford,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos G. Braun ir V. Kreuschitz,

susipažinęs su 2008 m. gegužės 22 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl EB 43, 48 ir 234 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą Bajoje (Vengrijoje) įsteigtai bendrovei *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt* (toliau – *Cartesio*) pateikus apeliacinį skundą dėl sprendimo atmesti jos pateiktą prašymą pakeisti įmonių registro duomenis apie jos į Italiją perkeltą buveinę.

Nacionalinė teisė

Civilinio proceso teisė

3 1952 m. Įstatymo Nr. III dėl civilinio proceso kodekso (*a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény*, toliau – Civilinio proceso kodeksas) 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Apeliacine tvarka bylas nagrinėja:

<…>

b) apeliacinės instancijos teismas – dėl apylinkės teismų ar Budapešto teismo išnagrinėtų bylų pateiktus apeliacinius skundus.“

4 Šio kodekso 155/A numatyta:

„1. Pagal Europos Bendrijos steigimo sutartį teismas gali Europos Bendrijų Teisingumo Teismo prašyti priimti prejudicinį sprendimą.

2. Kreiptis į Teisingumo Teismą nusprendžiama priimant nutartį ir sustabdant bylos nagrinėjimą. <…>

3. Nutartis, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, gali būti skundžiama apeliacine tvarka. Nutartis, kuria atsisakoma prašyti priimti prejudicinį sprendimą, apeliacine tvarka negali būti skundžiama.

<…>“

5 Pagal šio kodekso 233 straipsnio 1 dalį:

„Jei įstatyme nenumatyta kitaip, pirmosios instancijos teismo sprendimus galima apskųsti apeliacine tvarka. <…>“

6 Šio kodekso 233/A straipsnyje numatyta:

„Apeliaciniame procese priimta nutartis gali būti skundžiama apeliacine tvarka, jeigu pagal procedūrai pirmojoje instancijoje taikytinas normas galima pateikti apeliacinį skundą <…>.“

7 Civilinio proceso kodekso 249/A straipsnyje įtvirtinta:

„Apeliacinio teismo priimta nutartis, kuria atsisakoma prašyti priimti prejudicinį sprendimą (155/A straipsnis) gali būti skundžiama apeliacine tvarka.“

8 Šio kodekso 270 straipsnis išdėstytas taip:

„1. Jei nenumatyta kitaip, kasacinius skundus nagrinėja *Legfelsőbb Bíróság* (Aukščiausiasis teismas), *mutatis mutandis* taikydamas bendras normas.

2. Įsiteisėjusius sprendimus ir nutartis, kuriais užbaigiamas bylos nagrinėjimas, bet kuri šalis, trečiasis asmuo arba suinteresuotas asmuo (dėl su juo susijusios sprendimo dalies) gali kasacine tvarka dėl teisės pažeidimo skųsti *Legfelsőbb Bíróság*.

<…>“

9 Šio kodekso 270 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Kasacinis skundas negali būti paduotas:

a) dėl įsiteisėjusių pirmosios instancijos teismo priimtų nutarčių, nebent įstatymas numato kitaip;

b) jei viena šalis nepasinaudojo teise paduoti apeliacinį skundą ir apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs kitos šalies paduotą skundą, paliko galioti pirmosios instancijos teismo priimtą sprendimą;

<…>“

10 Pagal šio kodekso 273 straipsnio 3 dalį:

„Kasacinio skundo padavimas nesustabdo sprendimo vykdymo, tačiau, pateikus prašymą, išimtinėmis aplinkybėmis *Legfelsőbb Bíróság* gali sustabdyti sprendimo vykdymą. <…>“

Bendrovių teisė

11 1997 m. Įstatymo Nr. CXLIV dėl komercinių bendrovių *(a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény)* 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Šis įstatymas reglamentuoja komercinių bendrovių, kurių buveinė yra Vengrijoje, steigimą, struktūrą ir veiklą, bendrovių steigėjų ir narių (akcininkų) teises, pareigas ir atsakomybę bei bendrovių reorganizavimą, sujungimą ir atskyrimą <…> bei likvidavimą.“

12 Pagal šio įstatymo 11 straipsnį:

„Bendrovių steigimo sutartyje (steigimo dokumentas, bendrovės įstatai) nurodyta:

a) komercinės bendrovės pavadinimas ir buveinė

<…>“

13 1997 m. Įstatymo Nr. CXLV dėl įmonių registro, duomenų atskleidimo ir teisminės registravimo procedūros (*a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági*

cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény, toliau – Įmonių registro įstatymas) 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Bendrovė yra komercinė organizacija <…> ar kitas komercinio pobūdžio juridinis asmuo <…>, kuris, nebent įstatyme ar Vyriausybės nutarime būtų numatyta kitaip, steigiamas nuo įregistravimo įmonių registre dienos komercinei veiklai siekiant pelno vykdyti <…>.“

14 Pagal šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalį:

„Įmonių registre registruojami 1 straipsnyje išvardyti juridiniai asmenys, jei pagal įstatymą jų registravimas yra privalomas arba galimas. “

15 Šio įstatymo 11 straipsnyje numatyta:

„1) Įmonių registre įmonę registruoja apylinkės teismas ar Budapešto teismas, veikiantis kaip įmonių registro tvarkytojas <…>

2) <…> teismas, turintis jurisdikciją įmonės buveinės vietoje, turi teisę įregistruoti bendrovę ir atlikti bet kokią kitą šiame įstatyme numatytą procedūrą.

<…>“

16 Šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Šiame įstatyme nurodyti su bendrovėmis susiję duomenys registruojami įmonių registre. Visų bendrovių atžvilgiu šis registras apima šiuos duomenis:

<…>

d) bendrovės buveinę <…>“

17 Pagal įmonių registro įstatymo 16 straipsnio 1 dalį:

„Bendrovės buveinė <…> yra ten, kur yra jos centrinė administracija <…>“

18 Šio įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Prašymas įregistruoti bendrovės duomenų pakeitimą teismui registro tvarkytojui turi būti pateiktas per 30 dienų nuo pakeitimo, jei kitaip nenumatyta įstatyme. “

19 Šio įstatymo 34 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Kiekvienas bendrovės buveinės perkėlimas į vietą, priskiriamą kito teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, jurisdikcijai, turi būti įregistruojamas kaip duomenų pakeitimas ankstesnės buveinės vietos teisme. Šis turi išnagrinėti prašymą dėl duomenų pakeitimo prieš perkeliant šią buveinę ir įregistruoja pakeitimą.“

Tarptautinė privatinė teisė

20 1979 m. Įstatyminio dekreto Nr. 13 dėl tarptautinės privatinės teisės *(a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet)* 18 straipsnyje nurodyta:

„1. Asmeniui taikoma teisė reglamentuoja juridinio asmens teisnumą, jo galimybę užsiimti ekonomine veikla, su juo susijusias jo narių teises ir teisinius santykius.

2. Juridiniam asmeniui taikoma valstybės, kurioje juridinis asmuo yra įregistruotas, teisė.

3. Jei juridinis asmuo buvo įregistruotas pagal kelių valstybių įstatymus arba jei jo įstatuose nurodytos buveinės valstybėje nėra reikalaujama registruotis <…>, jam bus taikoma jo įstatuose nurodytos buveinės vietos teisė.

4. Jei pagal įstatus juridinis asmuo neturi buveinės arba turi kelias buveines ir pagal vienos iš valstybių teisę jis neturi būti įregistruotas, jam taikoma valstybės, kurios teritorijoje yra jo centrinė administracija, teisė“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

21 2004 m. gegužės 20 d. *Cartesio „betéti társaság“* (komanditinė ūkinė bendrija) buvo įsteigta pagal Vengrijos teisę. Jos buveinė yra Bajoje (Vengrija). 2004 m. birželio 11 d. ji įregistruota įmonių registre.

22 Joje konkrečią pinigų sumą privalantis įnešti ir tik už šią sumą atsakantis komanditorius bei už visas komanditinės ūkinės bendrijos prievoles atsakantis tikrasis narys yra du Vengrijoje gyvenantys šios valstybės piliečiai. Bendrija veiklą vykdo žmogiškųjų išteklių, sekretoriato, vertimo, lavinimo ir profesinio ugdymo srityse.

23 2005 m. lapkričio 11 d. *Cartesio* Bač Kiškūno apylinkės teisme (Bács-Kiskun Megyei Bíróság (Vengrija), veikiančiame kaip įmonių registro tvarkytojas, (*Cégbíróság*) pateikė prašymą įregistruoti jos buveinę Galaratėje (Italija) ir atitinkamai pakeisti įmonių registro duomenis apie buveinę.

24 Šis prašymas 2006 m. sausio 24 d. Sprendimu buvo atmestas remiantis tuo, kad pagal galiojančią Vengrijos teisę Vengrijoje įsteigtai bendrovei neleidžiama perkelti buveinės į užsienį išsaugant bendrovės, kuriai taikomi Vengrijos teisės aktai, statusą.

25 *Cartesio* dėl šio sprendimo *Seged* apeliaciniame teisme *(Szegedi Ítélőtábla)* pateikė apeliacinį skundą.

26 Remdamasi 2005 m. gruodžio 13 d. Sprendimu *SEVIC Systems* (C-411/03, Rink. p. I-10805) *Cartesio* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui tvirtino, kad tiek, kiek pagal Vengrijos įstatymą nevienodai vertinamos komercinės bendrovės, atsižvelgiant į valstybę narę, kurioje yra jų buveinė, šis įstatymas prieštarauja EB 43 ir 48 straipsniams. Iš šių straipsnių išplaukia, kad Vengrijos įstatymas negali Vengrijos bendrovių įpareigoti steigti buveinę šioje šalyje.

27 *Cartesio* taip pat tvirtino, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atžvilgiu privalėjo pateikti prejudicinį klausimą, šis teismas yra nacionalinis teismas, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka.

28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad pagal Vengrijos teisę nei procesas teisme, veikiančiame kaip įmonių registro tvarkytojas, nei teisme, apeliacine tvarka nagrinėjančiame dėl pirmojo teismo priimto sprendimo pateiktą apeliacinį skundą, nėra rungimosi procesas. Todėl jis siekia sužinoti, ar jį EB 234 straipsnio prasme galima pripažinti „teismu“.

29 Teigiamai atsakius į šį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat mano, jog vis dar neaišku, ar EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme jį reikia pripažinti teismu, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka.

30 Šiuo atžvilgiu jis nurodo, kad nors pagal Vengrijos teisę jo apeliacine tvarka priimti sprendimai įsiteisėja ir yra vykdytini, vis dėlto juos galima apskųsti pateikus išimtinį ieškinį, t. y. kasacinį skundą *Legfelsőbb Bíróság*.

31 Vis dėlto kadangi kasacinio skundo tikslas – užtikrinti teismų praktikos darną, jį galima pateikti tik išimtiniais atvejais, o būtent nustatant pagrindų priimtinumo sąlygą, t. y. turi būti remiamasi teisės pažeidimu.

32 Toliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nacionalinėje doktrinoje ir teismų praktikoje buvo keliama klausimų dėl Civilinio proceso kodekso 155/A ir 249/A straipsnių nuostatų, susijusių su nutarčių dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą apskundimo apeliacine tvarka, suderinamumo su EB 234 straipsniu.

33 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad dėl šių nuostatų apeliacine tvarka bylą nagrinėjantis teismas gali sukliudyti pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nusprendusiam teismui kreiptis į Teisingumo Teismą, nors šio teismo pateiktas Bendrijos teisės nuostatos išaiškinimas reikalingas, kad būtų išspręsta pirmojo teismo nagrinėjama byla.

34 Kiek tai susiję su pagrindinės bylos esme, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis 1998 m. rugsėjo 27 d. Sprendimu *Daily Mail ir General Trust* (81/87, Rink. p. 5483), pabrėžia, kad EB 43 ir 48 straipsniuose įtvirtinta įsisteigimo laisvė neapima valstybėje narėje įsteigtos ir joje įregistruotos bendrovės teisės perkelti savo centrinę administraciją, taigi ir pagrindinę verslo vietą, į kitą valstybę narę kartu išsaugant juridinio asmens statusą bei nacionalinę priklausomybę, net jeigu kompetentingos valdžios institucijos tam ir prieštarautų.

35 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, šį principą galėjo pakeisti vėlesnė Teisingumo Teismo praktika.

36 Šiuo atžvilgiu šis teismas konkrečiai remdamasis 2004 m. spalio 5 d. Sprendimu *CaixaBank France* (C-442/02, Rink. p. I-8961, 11 ir 12 punktai) primena, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo teismo praktiką bendrovių įsisteigimo laisvės apribojimais laikomos visos priemonės, kuriomis ši laisvė draudžiama, jai kliudoma arba dėl kurių naudojimasis ja tampa mažiau patrauklus.

37 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, jog minėtame sprendime *SEVIC Systems* dėl teisės Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB 43 ir 48 straipsniai draudžia, kad būtų apskritai atsisakyta valstybės narės įmonių registre įregistruoti susijungimą, jei bendrovės veikla nutraukiama jos nelikviduojant ir visas jos turtas perduodamas kitai bendrovei, kai vienos iš dviejų bendrovių buveinė yra kitoje

valstybėje narėje, nors laikantis tam tikrų sąlygų toks įregistravimas galimas, kai abiejų susijungiančių bendrovių buveinė yra pirmojoje valstybėje narėje.

38 Be to, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, pagal nacionalinę teisę negalima nevienodai vertinti bendrovių atsižvelgiant į asmens, pateikusio prašymą įregistruoti įmonių registre, pilietybę.

39 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad 1985 m. liepos 25 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 2137/85 dėl Europos ekonominių interesų grupių (EEIG) (OL OL 199, p. 1) ir 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto (OL OL 294, p. 1) Bendrijos įmonių formoms, įtvirtintoms šiuose reglamentuose, numatytos lankstesnės ir mažesnes sąnaudas sukeliančios nuostatos, pagal kurias buveinę ar padalinį leidžiama perkelti į kita valstybę narę prieš tai netaikant likvidavimo procedūros.

40 Tokiomis aplinkybėmis *Szegedi Ítélőtábla*, manydamas, kad norint priimti sprendimą šioje byloje yra būtinas Bendrijos teisės išaiškinimas, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar apeliacinės instancijos teismas, turintis priimti sprendimą dėl apeliacinio skundo, kuriuo skundžiamas kaip įmonių registro tvarkytojo *(cégbíróság)* veikiančio teismo sprendimas byloje dėl registro duomenų pakeitimo, turi teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal (EB) 234 straipsnį, nors nei pastarojo teismo sprendimo priėmimo procesas, nei apeliacinis procesas nėra rungimosi procesas?

2. Jei apeliacinės instancijos teismas laikomas „teismu, turinčiu teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą“ pagal (EB) 234 straipsnį, ar jį reikia laikyti galutinės instancijos teismu, pagal šį straipsnį privalančiu Europos Bendrijų Teisingumo Teismui pateikti klausimą dėl Bendrijos teisės aiškinimo?

3. Ar iš (EB) 234 straipsnio tiesiogiai išplaukiančią Vengrijos teismų teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą riboja ar gali riboti nacionalinės teisės norma, pagal kurią leidžiama pateikti apeliacinį skundą nacionalinės teisės prasme dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, jei bylą nagrinėjantis apeliacinės instancijos teismas gali šią nutartį pakeisti, nuspręsti neteikti šio prašymo ir nurodyti ją priėmusiam teismui atnaujinti sustabdytą bylą?

4. a) Ar padėtį, kai Vengrijoje įsteigta ir įmonių registre įregistruota bendrovė siekia perkelti savo buveinę į kitą Europos Sąjungos valstybę narę, reglamentuoja Europos Sąjungos teisė, ar, nesant teisės aktų suderinimo, jai išimtinai taikoma nacionalinė teisė?

   b) Ar Vengrijos bendrovė gali prašyti perkelti buveinę į kitą Europos Sąjungos valstybę narę tiesiogiai remdamasi Bendrijos teise ((EB) 43 ir 48 straipsniais)? Jei taip, ar kilmės arba priimančioji valstybė narė gali nustatyti tokiam perkėlimui kokias nors sąlygas ar procedūras?

   c) Ar (EB) 43 ir 48 straipsniai gali būti aiškinami taip, kad Bendrijos teisė draudžia nacionalinės teisės normas arba praktiką, pagal kurias savo teisėmis besinau-

dojančios komercinės bendrovės vertinamos nevienodai, atsižvelgiant į tai, kurioje valstybėje narėje yra jų buveinė?

d) Ar (EB) 43 ir 48 straipsniai gali būti aiškinami taip, kad su Bendrijos teise nesuderinamos nacionalinės teisės normos arba praktika, pagal kurias (atitinkamos valstybės narės) bendrovei trukdoma perkelti savo buveinę į kitą <…> valstybę narę?“

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

41 2008 m. rugsėjo 9 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateiktu dokumentu Airija paprašė Teisingumo Teismo priimti nutartį dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo pagal Procedūros reglamento 61 straipsnį, kiek tai susiję su ketvirtuoju prejudiciniu klausimu.

42 Grįsdama savo prašymą Airija nurodo, kad, priešingai nei generalinis advokatas tvirtino savo išvadoje, nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą negalima suprasti taip, jog ketvirtasis klausimas susijęs su bendrovės buveinės, pagal Vengrijos teisę apibrėžtos kaip centrinė administracija, taigi realios buveines, perkėlimu.

43 Airijos manymu, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą vertimo į anglų kalbą matyti, kad šis klausimas susijęs su registruotos buveinės perkėlimu.

44 Be to, Airija tvirtina, kad viena iš faktinių prielaidų, kuria grindžiama generalinio advokato analizė, yra neteisinga.

45 Vis dėlto Airija mano, kad jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų remtis ta pačia prielaida, jis turėtų atnaujinti žodinę proceso dalį, suteikdamas suinteresuotosioms šalims galimybę, atsižvelgiant į šią prielaidą, pateikti pastabas šiame procese.

46 Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Teisingumo Teismas gali savo nuožiūra, generalinio advokato pasiūlymu arba šalių prašymu priimti nutartį dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo pagal Procedūros reglamento 61 straipsnį, jei jis mano, kad nepakanka informacijos arba byla turi būti nagrinėjama remiantis argumentu, dėl kurio šalys nepareiškė savo nuomonių (žr. 2008 m. birželio 26 d. Sprendimo *Burda*, C-284/06, Rink. p. I-4571, 37 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

47 Šiuo klausimu visų pirma, reikia pripažinti, kad, kaip matyti iš visos nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ketvirtasis klausimas susijęs ne su pagrindinėje byloje aptariamos bendrijos registruotos buveinės, o su realios buveinės perkėlimu.

48 Todėl, kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, iš Vengrijos teisės aktų dėl įmonių registravimo matyti, kad pagal šiuos teisės aktus bendrovės buveinė apibrėžiama kaip vieta, kur yra jos centrinė administracija.

49 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinės bylos aplinkybes prilygino minėtos bylos *Daily Mail ir General Trust* aplinkybėms, kurias jis apibūdino taip: pagal valstybės narės teisės aktus įsteigta ir šioje valstybėje įregistruota bendrovė norėjo savo centrinę administraciją, taigi pagrindinę buveinę, perkelti į kitą valstybę narę išsaugodama juridinio asmens statusą ir pirminę nacionalinę priklausomybę, nors tam prieštaravo kompetentingos valdžios institucijos. Konkrečiai jis klausia, ar minėtame sprendime įtvirtinto principo, kad EB 43 ir 48 straipsniais bendrovėms nesuteikiama teisė perkelti centrinę administraciją išsaugant juridinio asmens statusą, suteikiamą pagal valstybės, kurioje buvo įsteigta bendrovė, teisę, nepakeitė vėlesnė Teisingumo Teismo praktika.

50 Antra, Teisingumo Teismas Airiją ir kitas suinteresuotąsias šalis ragino išreiškiant savo nuomonę žodžiu sutelkti dėmesį į pagrindinėje byloje iškeltą problemą, susijusią su atitinkamos bendrovės realios buveinės, t. y. vietos, kurioje yra jos centrinė administracija, perkėlimu į kitą valstybę narę.

51 Nors to nepaisydama ir dėstydama savo nuomonę Airija daugiausia dėmesio skyrė prielaidai, kad ši byla susijusi su bendrovės registruotos buveinės perkėlimu, ji taip pat, nors ir glaustai, pateikė savo poziciją dėl prielaidos, kad pagrindinė byla susijusi su bendrovės realios buveinės perkėlimu; šią poziciją ji pakartojo pateiktame prašyme atnaujinti žodinę proceso dalį.

52 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, nusprendė, kad jis turi visą reikalingą informaciją, jog atsakytų į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus, ir kad byla neturi būti sprendžiama remiantis argumentu, kuris nebuvo šalių ginčo dalykas.

53 Todėl nereikia priimti nutarties dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

54 Šiuo Teisingumo Teismui pateiktu klausimu iš esmės siekiama sužinoti, ar toks kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą, pateiktą dėl teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, sprendimo atmesti prašymą pakeisti įmonių registro duomenis, turi būti pripažintas teismu, turinčiu teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį, nepaisant to, kad nei minėtas teismo sprendimas, nei procesas apeliacinės instancijos teisme dėl apeliacinio skundo, pateikto dėl šio sprendimo, nesusiję su rungimosi procesu.

55 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog tam, kad atsakytų į tik su Bendrijos teise susijusį klausimą, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra „teismas“ EB 234 straipsnio prasme, Teisingumo Teismas atsižvelgia į visas aplinkybes, t. y. ar institucija įsteigta teisėtai, ar ji nuolatinė, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar joje vykstantis procesas nėra rungimosi procesas, ar ji taiko teisės aktus ir ar yra nepriklausoma (žr. būtent 2006 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Standesamt Stadt Niebüll*, C-96/04, Rink. p. I-3561, 12 straipsnį ir jame nurodytą teismų praktiką).

56 Vis dėlto pagal EB 234 straipsnį kreipimasis į Teisingumo Teismą nepriklauso nuo to, kad procesas, per kurį nacionalinis teismas pateikia prejudicinį klausimą, grindžiamas ne rungimosi procesu. Atvirkščiai, iš šio straipsnio išplaukia, kad nacionaliniai teismai gali kreiptis į Teisingumo Teismą, tik jei jie nagrinėja ginčą ir pagal nustatytą procedūrą

turi priimti teisminio pobūdžio sprendimą (šiuo klausimu žr. 2002 m. sausio 15 d. Sprendimo *Lutz ir kt.* C-182/00, Rink. p. I-547, 13 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

57 Taigi, kai teismas, veikiantis kaip įmonių registro tvarkytojas, veikia kaip administracinė valdžios institucija, kartu neturėdamas nagrinėti ginčo, jis negali būti laikomas atliekančiu teisminę funkciją. Taip yra, pavyzdžiui, tuo atveju, kai jis priima sprendimą dėl prašymo įregistruoti bendrovę įmonių registre vadovaudamasis procedūra, kuria nesiekiama panaikinti akto, tariamai pažeidžiančio pareiškėjo teises (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Lutz ir kt.* 14 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

58 Atvirkščiai, apeliacine tvarka nagrinėdamas dėl žemesnės grandies teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, priimto sprendimo, kuriuo atsisakyta patenkinti prašymą įregistruoti, pateiktą apeliacinį skundą siekiant panaikinti šį tariamai pareiškėjo teises pažeidžiantį sprendimą, teismas nagrinėja ginčą ir vykdo teisminę funkciją.

59 Todėl tokiu atveju apeliacine tvarka sprendimą priimantis teismas turi būti pripažintas teismu EB 234 straipsnio prasme, turinčiu teisę pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą (kaip pavyzdį žr. 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Salzmann*, C-300/01, Rink. p. I-4899; minėtą sprendimą *SEVIC Systems* ir 2007 m. spalio 11 d. Sprendimą *Möllendorf ir kt.* C-117/06, Rink. p. I-8361).

60 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apeliacine tvarka nagrinėja apeliacinį skundą dėl žemesnės grandies teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, priimto sprendimo, kuriuo atsisakyta patenkinti bendrovės prašymą įregistruoti jos buveinės perkėlimą įmonių registre ir pakeisti šio registro duomenis, panaikinimo.

61 Taigi pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja bylą ir vykdo teisminę funkciją, nepaisydamas to, kad procesas šiame teisme nėra rungimosi procesas.

62 Todėl, atsižvelgus į 55 ir 56 punktuose minėtą Teisingumo Teismo praktiką, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą EB 234 straipsnio prasme reikia pripažinti „teismu“.

63 Atsižvelgus į visa, kas išdėstyta, į pirmąjį pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad toks kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą, pateiktą dėl teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, sprendimo atmesti prašymą pakeisti įmonių registro duomenis, turi būti pripažintas teismu, turinčiu teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį, nepaisant to, kad nei minėtas teismo sprendimas, nei procesas apeliacinės instancijos teisme dėl apeliacinio skundo, pateikto dėl šio sprendimo, nesusiję su rungimosi procesu.

Dėl antrojo klausimo

64 Šiuo Teisingumo Teismui pateiktu klausimu iš esmės siekiama sužinoti, ar toks kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kurio sprendimus, priimtus nagrinėjant tokią kaip pagrindinė byla, galima apskųsti kasacine tvarka, turi būti pripažintas teismu, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau negali būti apskundžiami teismine tvarka EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.

Dėl priimtinumo

65 Europos Bendrijų Komisija teigia, kad šis klausimas yra nepriimtinas, nes jis akivaizdžiai nesvarbus tam, kad būtų išnagrinėta pagrindinė byla, nes prašymas priimti prejudicinį sprendimą jau yra pateiktas Teisingumo Teismui, taigi nėra reikalo kelti klausimą, ar buvo privalu į jį kreiptis.

66 Šį prieštaravimą reikia atmesti.

67 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Bendrijos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei yra akivaizdu, jog prašymas išaiškinti Bendrijos teisę yra visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema yra hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinoma faktinių aplinkybių ar

teisinių pagrindų, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (šiuo klausimu žr. 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *van der Weerd ir kt.* C-222/05–C-225/05, Rink. p. I-4233, 22 punktas ir jame nurodytą teismų praktiką).

68 Kaip jau buvo minėta 27 punkte, *Cartesio* tvirtino, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalėjo pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui, nes jis turėjo būti pripažintas teismu, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę toliau negali būti apskundžiami teismine tvarka EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.

69 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui dėl šio pagrindo iškilo abejonių, jis nusprendė šiuo atžvilgiu pateikti Teisingumo Teismui klausimą.

70 Reikalavimas, kad nacionalinis teismas visų pirma pateiktų prašymą primti prejudicinį sprendimą tik dėl vienintelio klausimo, t. y. ar šis teismas yra teismas EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme, ir tik po to galėtų suformuluoti klausimus dėl Bendrijos teisės nuostatų, susijusių su jo nagrinėjamos bylos esme, vėliau pateikdamas antrąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą, prieštarautų bendradarbiavimo esmei, kuria grindžiami nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo santykiai, ir proceso ekonomijos reikalavimams.

71 Be to, Teisingumo Teismas jau yra atsakęs į klausimą apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo požymius EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme esant panašioms aplinkybėms, kuriomis pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nekeldamas klausimo dėl priimtinumo (2002 m. birželio 4 d. Sprendimas *Lyckeskog*, C-99/00, Rink. p. I-4839).

72 Tokiomis aplinkybėmis neatrodo, jog prašomas Bendrijos teisės išaiškinimas nebūtų susijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, arba tai bent jau nėra akivaizdu.

73 Todėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą svarbumo prezumpcija, kiek ji susijusi su šiuo prejudiciniu klausimu, negali būti paneigta Komisijai pareiškus prieštaravimą (žr. būtent minėto sprendimo *van der Weerd ir kt.* 22 ir 23 punktus).

74 Iš to išplaukia, kad antrasis prejudicinis klausimas yra priimtinas.

Dėl esmės

75 Taigi šis klausimas pateiktas siekiant sužinoti, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal EB 234 straipsnio trečiąją pastraipą turi būti pripažintas „teismu, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka“. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šis klausimas pateiktas atsižvelgus į tai, kad nors, kaip nurodyta 30 ir 31 punktuose, pagal Vengrijos teisę šio teismo sprendimai gali būti apskųsti pateikus išimtinį ieškinį, t. y. kasacinį skundą *Legfelsőbb Bíróság*, tokio kasacinio skundo tikslas – užtikrinti teismų praktikos darną, todėl galimybė pareikšti tokį kasacinį skundą yra ribojama, be kita ko, pagrindų priimtinumo sąlyga, susijusia su pareiga remtis teisės pažeidimu, ir į tai, kad, kaip taip pat nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pagal Vengrijos teisę kasaciniu skundu iš principo nesustabdomas apeliacine tvarka priimto sprendimo vykdymas.

76 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nacionalinio apeliacinio teismo sprendimai, kuriuos šalis gali apskųsti Aukščiausiajame teisme, EB 234 straipsnio prasme nėra „teismo, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka“, priimti sprendimai. Tai, kad tokių kasacinių skundų nagrinėjimui iš esmės nustatyta sąlyga, jog Aukščiausiasis teismas turi priimti pirminę deklaraciją dėl priimtinumo, nereiškia, jog iš šalių atimama teisių gynimo priemonė (minėto sprendimo *Lyckeskog* 16 punktas).

77 Tai ypač pasakytina apie tokią procesinę sistemą, į kurią atsižvelgiant turi būti išnagrinėta pagrindinė byla, nes joje nėra nuostatos, jog Aukščiausiasis teismas turi priimti pirminę deklaraciją dėl kasacinio skundo priimtumo, o tik nustatyti apribojimai, be kita ko, dėl pagrindų, kuriais galima remtis šiame teisme ir kurie turi būti grindžiami teisės pažeidimu, pobūdžio.

78 Tokie apribojimai ir tai, jog pateikus kasacinį skundą *Legfelsőbb Bíróság* sprendimo vykdymas nesustabdomas, nereiškia, kad iš bylos, kurią nagrinėja teismas, kurio sprendimus galima apskųsti pateikus kasacinį skundą, šalių atimama teisė veiksmingai pasinaudoti teise pateikti kasacinį skundą dėl paskutine instancija bylą kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamas ginčas nagrinėjančio teismo priimto sprendimo. Todėl šie nustatyti apribojimai ir vykdymo sustabdymo nebuvimas nereiškia, jog dėl to šį teismą reikėtų pripažinti teismu, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka.

79 Atsižvelgus į visa, kas išdėstyta, į antrąjį pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad tokio kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, kurio sprendimus, priimtus tokioje byloje kaip pagrindinė, galima apskųsti pateikus kasacinį skundą, negalima pripažinti teismu, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.

Dėl trečiojo klausimo

Dėl priimtinumo

80 Airija tvirtina, kad šis klausimas yra hipotetinis, taigi nepriimtinas, nes dėl nutarties dėl prašymo pateikti prejudicinį klausimą nebuvo pateiktas joks apeliacinis skundas, todėl atsakymas į šį klausimą nebus naudingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

81 Komisija ragina Teisingumo Teismą pripažinti, kad nereikia priimti sprendimo dėl šio hipotetinio klausimo, nes nutartis dėl prašymo pateikti prejudicinį klausimą yra įsiteisėjusi ir pasiekė Teisingumo Teismą.

82 Šių prieštaravimų negalima patenkinti.

83 Kaip buvo nurodyta 67 punkte, prašymų priimti prejudicinį sprendimą svarbos prezumpcija esant tam tikroms aplinkybėms gali būti paneigta, kai Teisingumo Teismas pripažįsta, jog problema yra hipotetinė.

84 Airija ir Komisija tvirtina, kad šis klausimas, susijęs su galima nacionalinės teisės normų, reglamentuojančių sprendimo dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą apskundimą apeliacine tvarka, neatitiktimi EB 234 straipsnio

antrajai pastraipai, yra hipotetinis, nes šiuo atveju nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nebuvo apskųsta apeliacine tvarka ir įsiteisėjo.

85 Vis dėlto nei iš šios nutarties, nei iš Teisingumo Teismui perduotos bylos medžiagos negalima daryti išvados, kad jis nebuvo apskųstas apeliacine tvarka ar kad to jau nebegalima padaryti.

86 Atsižvelgus į 67 punkte minėtą Teisingumo Teismo praktiką, esant tokiai netikrumo situacijai, kai atsakomybė už teisinio ir faktinio pagrindo, kuriuo remiantis pateiktas prejudicinis klausimas, apibrėžimą ir tikslumą tenka nacionaliniam teismui, šio prejudicinio klausimo svarbumo prezumpcija yra nepaneigta.

87 Iš to išplaukia, kad trečiasis prejudicinis klausimas yra priimtinas.

Dėl esmės

88 EB 234 straipsniu nacionaliniams teismams suteikiama teisė, o prireikus jie įpareigojami pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kai teismas savo nuožiūra ar atsižvelgdamas į šalies prašymą mano, jog ginčo esmė susijusi su šio straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytu klausimu. Iš to išplaukia, kad nacionaliniai teismai didžiausią diskreciją kreiptis į Teisingumo Teismą turi tuomet, kai nusprendžia, jog jų nagrinėjama byla kelia klausimų dėl Bendrijos teisės aiškinimo ar galiojimo, o dėl to jie turi priimti sprendimą (1974 m. sausio 16 d. Sprendimo *Rheinmühlen-Düsseldorf*, 166/73, Rink. p. 33, 3 punktas).

89 Iš Teisingumo Teismo praktikos taip pat matyti, kad kalbant apie teismą, kurio sprendimus galima apskųsti naudojantis nacionalinėje teisėje numatytomis teisių gynimo priemonėmis, EB 234 straipsnyje nenumatytas draudimas, jog tam, kad būtų apskųstas teismo, kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą pateikdamas prejudicinius klausimus, sprendimas, turėtų būti taikomos įprastinės nacionalinėje teisėje numatytos teisių gynimo priemonės. Vis dėlto vadovaudamasis teisinio aiškumo ir saugumo principais Teisingumo Teismas turi laikytis nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kuri sukelia pasekmių, jei nebuvo atšaukta (1974 m. vasario 12 d. Sprendimo *Rheinmühlen-Düsseldorf*, 146/73, Rink. p. 139, 3 punktas).

90 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad EB 234 straipsnyje numatyta sistema yra skirta vienodam Bendrijos teisės aiškinimui valstybėse narėse užtikrinti ir numato tiesioginį Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimą, kuris nepriklauso nuo šalių valios (žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *Kempter*, C-2/06, Rink. p. I-411, 41 punktą).

91 Iš tiesų prejudicinis klausimas yra dviejų teismų dialogas, kuri pradėjimas visiškai priklauso nuo to, ar nacionalinis teismas nuspręs, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra tinkamas ir būtinas (minėto sprendimo *Kempter* 42 punktas).

92 Šiuo atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Vengrijos teisę dėl nutarties dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą galima pateikti atskirą apeliacinį skundą, tačiau visa pagrindinės bylos medžiaga lieka šią nutartį priėmusiame teisme, o bylos nagrinėjimas sustabdomas, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą. Taigi pagal Vengrijos teisę apeliacinis teismas gali pakeisti nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ją atsiimti ir įpareigoti pirmosios instancijos teismą tęsti sustabdyto proceso pagal vidaus teisę nagrinėjimą.

93 Kaip matyti iš 88 ir 89 punktuose minėtos Teisingumo Teismo praktikos, kalbant apie teismą, kurio sprendimus galima apskųsti naudojantis nacionalinėje teisėje numatytomis teisių gynimo priemonėmis, EB 234 straipsnis nedraudžia, jog teismo, kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą pateikdamas prejudicinius klausimus, sprendimui apskųsti būtų taikomos įprastos nacionalinėje teisėje numatytos teisių gynimo priemonės. Vis dėlto dėl naudojimosi tokia teisių gynimo priemone negalima riboti šio teismo pagal EB 234 straipsnį suteikiamos kompetencijos kreiptis į Teisingumo Teismą, nusprendus, jog nagrinėjama byla kelia klausimų dėl Bendrijos teisės aiškinimo ar galiojimo, o dėl to reikia, jog pastarasis priimtų sprendimą.

94 Be to, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad esant tokiai situacijai, kai bylą pirmosios instancijos teismas nagrinėja antrą kartą po to, kai jo priimtą sprendimą panaikino apeliacinės instancijos teismas, šiam pirmosios instancijos teismui turi būti suteikta galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą pagal EB 234 straipsnį, nepaisant to, ar egzistuoja vidaus teisės norma, pagal kurią žemesnės grandies teismui yra privalomas aukštesniosios grandies teismo vertinimas teisės klausimais (minėtas 1974 m. vasario 12 d. Sprendimas *Rheinmühlen-Düsseldorf*).

95 Taigi taikant nacionalinės teisės normas, susijusias su teise pateikti apeliacinį skundą dėl nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, kurioms būdinga tai, jog visa pagrindinė byla paliekama nagrinėti šią nutartį priėmusiame teisme, o riboto apeliacinio skundo dalykas yra tik nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pirmosios instancijos teismo savarankiškai kompetencijai kreiptis į Teisingumo Teismą pagal EB 234 straipsnį kiltų pavojus, jeigu apeliacinės instancijos teismas, pakeisdamas nutartį prašyti priimti prejudicinį sprendimą, ją panaikindamas ir šią nutartį priėmusį teismą įpareigodamas tęsti sustabdytą procesą, galėtų sukliudyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pasinaudoti Sutartimi garantuojama teise kreiptis į Teisingumo Teismą.

96 Iš tiesų pagal EB 234 straipsnį prejudicinio klausimo svarbos ir reikalingumo vertinimas iš principo priskiriamas tik nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmusio teismo atsakomybei su sąlyga, kad Teisingumo Teismas atlieka ribotą vertinimą pagal 67 punkte nurodytą praktiką. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi padaryti išvadas dėl sprendimo, kuris buvo priimtas

apeliacine tvarka apskundus jo nutartį prašyti priimti prejudicinį sprendimą, o būtent nuspręsti – ar reikia palaikyti savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jį pakeisti ar atsiimti.

97 Iš to išplaukia, kad esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisinio aiškumo ir saugumo interesais, privalo laikytis nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kuri sukelia pasekmių, jei ji nebuvo atšaukta ar pakeista ją priėmusio teismo, nes tik pastarasis teismas gali priimti sprendimą dėl tokio atšaukimo ar pakeitimo.

98 Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad nacionalinės teisės normų, susijusių su teise pateikti apeliacinį skundą dėl nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, kurioms būdinga tai, jog visa pagrindinė byla paliekama nagrinėti šią nutartį priėmusiame teisme, o riboto apeliacinio skundo dalykas yra tik nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atveju EB 234 straipsnio antrąją pastraipą reikia aiškinti taip, jog taikant šias normas, kurios apeliacinės instancijos teismui leidžia pakeisti nutartį dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, ją panaikinti ir šią nutartį priėmusį teismą įpareigoti sustabdytą procesą tęsti pagal vidaus teisę, nekyla abejonių dėl to, jog pagal minėtą Sutarties nuostatą bet kuris nacionalinis teismas turi kompetenciją priimti nutartį dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl ketvirtojo klausimo

99 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar EB 43 ir 48 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos remiantis šios valstybės narės nacionaline

teise įsteigtai bendrovei trukdoma perkelti savo buveinę į kitą valstybę narę išsaugant bendrovės, kuriai taikomi steigimo valstybės narės teisės aktai, statusą.

100 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Vengrijos teisės aktus įsteigta bendrovė *Cartesio*, steigdama savo buveinę įkūrusi Vengrijoje, perkėlė savo buveinę į Italiją, bet nori išsaugoti bendrovės, kuriai taikoma Vengrijos teisė, statusą.

101 Pagal įmonių registro įstatymą bendrovės buveinė yra ten, kur yra jos centrinė administracija.

102 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad *Cartesio* pateiktą prašymą įregistruoti įmonių registre jos buveinės pakeitimą teismas, veikiantis kaip įmonių registro tvarkytojas, atmetė tuo pagrindu, kad pagal Vengrijos teisę neleidžiama pagal Vengrijos teisę įsteigtai bendrovei perkėlus buveinę į užsienio valstybę, kaip tai apibrėžta įstatyme, taikyti jos statusą reglamentuojančių Vengrijos teisės aktų.

103 Toks perkėlimas reikalauja, kad bendrovė visų pirma nutrauktų savo veiklą, o po to įsisteigtų iš naujo pagal tos valstybės, kurios teritorijoje jis ketina įsteigti savo naują buveinę, teisę.

104 Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas priminė minėto sprendimo *Daily Mail ir General Trust* 19 punktą, kuriame nurodyta, kad pagal nacionalinę teisę steigiama bendrovė egzistuoja tik dėl nacionalinės teisės aktų, kuriuose apibrėžiamas bendrovių steigimasis ir veikla.

105 Minėto sprendimo 20 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybių narių teisės aktai, kiek jie susiję su steigiant bendrovę nustatytu sąsajos su nacionaline teritorija reikalavimu, ir pagal šiuos teisės aktus įsteigtai bendrovei suteikta galimybė vėliau pakeisti šią sąsają labai skiriasi. Pagal tam tikrų valstybių narių teisės aktus reikalaujama, kad ne tik bendrovės registruota buveinė, bet ir reali buveinė, t. y. jos centrinė administracija, būtų atitinkamos valstybės narės teritorijoje, o dėl to perkėlus centrinę administraciją už šios teritorijos ribų bendrovė būtų likviduojama ir pagal bendrovių teisę kiltų visos likvidavimo pasekmės. Pagal kitų valstybių narių teisės aktus pripažįstama bendrovės teisė perkelti centrinę administraciją į užsienio valstybę, tačiau nustatomi tam tikri šios teisės apribojimai bei, nelygu valstybė narė, skiriasi dėl perkėlimo kylančios teisinės pasekmės.

106 Be to, šio sprendimo 21 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad EEB sutartyje atsižvelgta į tokius nacionalinės teisės aktų skirtumus. Šios sutarties 58 straipsnyje (po pakeitimo EB 58 straipsnis, o dabar – EB 48 straipsnis) apibrėžiant įsisteigimo laisve galinčias pasinaudoti bendroves, registruota buveinė, centrinė administracija ir pagrindinė verslo vieta, kaip sąsajos veiksniai, buvo pripažinti vienodai svarbiais.

107 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendime *Überseering* C-208/00 (Rink. p. I-9919, 70 punktas) Teisingumo Teismas patvirtino šiuos argumentus ir padarė išvadą, jog į klausimą, ar pagal valstybės narės teisės aktus įsteigtai bendrovei suteikta galimybė perkelti registruotą ar faktinę buveinę į kitą valstybę narę išsaugant steigimo valstybėje narėje įgytą juridinio asmens statusą, atsako ir prireikus šio perkėlimo tvarką nustato šios bendrovės steigimo valstybės nacionalinės teisės aktai. Remdamasis tuo jis padarė išvadą, kad valstybė narė pagal jos teisę įsteigtai atitinkamai bendrovei, siekiančiai

išsaugoti pagal šios valstybės narės teisę pripažįstamą juridinio asmens statusą, turi teisę nustatyti faktinės jos buveinės perkėlimo už šios valstybės teritorijos ribų apribojimus.

108 Be to, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas tokią pačią išvadą padarė ir remdamasis EEB sutarties 58 straipsnio tekstu. Iš tiesų šiame EEB sutarties straipsnyje apibrėžiant įsisteigimo laisve galinčias pasinaudoti bendroves nacionalinės teisės aktų skirtumai, kurie susiję su sąsajos reikalavimu, nustatytu bendrovėms, kurioms taikomi šie teisės aktai, su pagal valstybės narės nacionalinę teisę įsteigtos bendrovės registruotos ar realios buveinės perkėlimo galimybę bei prireikus su šio perkėlimo tvarka, buvo vertinami kaip kliūtis, kurios nepanaikino įsisteigimo teisę reglamentuojančios normos, bet kurią stengiamasi panaikinti priimant teisės aktus ar konvencijas, kurie ateityje bus įgyvendinami (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Daily Mail ir General Trust* 21–23 punktus ir minėto sprendimo *Überseering* 69 punktą).

109 Todėl kadangi Bendrijos teisėje nėra vienodo įsisteigimo laisve galinčių pasinaudoti bendrovių apibrėžimo ir pagal EB 48 straipsnį bendrovei taikytina nacionalinė teisė nustatoma remiantis vien sąsajos kriterijumi, klausimas, ar EB 43 straipsnis taikytinas bendrovei, kuri remiasi pagrindine šiame straipsnyje įtvirtinta laisve, kaip ir klausimas, ar fizinis asmuo yra valstybės narės pilietis ir šiuo pagrindu gali naudotis šia laisve, yra preliminarus, į kurį pagal galiojančią Bendrijos teisę galima atsakyti tik vadovaujantis nacionaline teise. Todėl tik patikrinus, ar ši bendrovė iš tiesų naudojasi įsisteigimo laisve laikydamasi EB 48 straipsnyje nustatytų sąlygų, galima kelti klausimą, ar bendrovei netaikomi šios laisvės apribojimai EB 43 straipsnio prasme.

110 Taigi valstybė narė turi teisę apibrėžti ir sąsajos kriterijų, kurio reikalaujama siekiant pripažinti, jog bendrovė įsteigta pagal nacionalinę teisę, o tuo remdamasi ji gali pasinaudoti įsisteigimo laisve, ir tokiam statusui išsaugoti nustatytus reikalavimus. Tokia teisė apima galimybę valstybei narei neleisti, jog bendrovė, kuriai taikoma jos

teisė, tokį statusą išsaugotų, kai reorganizuodamasi į kitą valstybę narę ketina perkelti savo buveinę, nes tokiu būdu nutraukiama steigimosi valstybės narės nacionalinėje teisėje numatyta sąsaja.

111 Vis dėlto pagal valstybės narės teisę įsteigtos bendrovės buveinės perkėlimo į kitą valstybę narę atvejį, nepakeičiant taikytinos teisės, reikėtų atskirti nuo atvejo, kai bendrovė, kuriai taikomi vienos valstybės narės teisės aktai, perkeliama į kitą valstybę narę pakeičiant taikytiną teisę, nes bendrovė virsta bendrovės, kuriai taikoma persikėlimo valstybės narės teisė, forma.

112 Iš tiesų pastaruoju atveju 110 punkte minėta teisė visiškai nereiškia, kad nacionalinės teisės aktai bendrovių steigimo ir likvidavimo srityje atsižvelgiant į EB sutarties nuostatas dėl įsisteigimo laisvės turi imunitetą, o būtent negalima pateisinti to, jog steigimo valstybė narė, įpareigodama bendrovę likviduotis, kliudytų jai virsti bendrove, kuriai taikomi kitos valstybės narės nacionalinės teisės aktai, jeigu tai leistina pagal šią teisę.

113 Tokia kliūtis faktiniam bendrovės virsmui į bendrovę, kuriai taikoma valstybės narės, į kurią ji ketina perkelti savo buveinę, teisė, iš anksto jos nelikviduojant, riboja atitinkamos bendrovės įsisteigimo laisvę, o tą draudžia EB 43 straipsnis, nebent tai pateisinama privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *CaixaBank France* 11 ir 17 punktus).

114 Be to, reikia konstatuoti, kad, priėmus minėtus sprendimus *Daily Mail ir General Trust* bei *Überseering*, EB 44 straipsnio 2 dalies g punkte ir 293 straipsnyje minimi teisėkūros darbai ir konvencijos bendrovių teisės srityje iki šiol nebuvo susiję su šiuose sprendimuose minėtu nacionalinės teisės aktų nesuderinamumu, taigi jis lieka nepanaikintas.

115 Vis dėlto Komisija teigia, kad Bendrijos teisės reglamentavimo šioje srityje stoka, kurią Teisingumo Teismas konstatavo minėto sprendimo *Daily Mail ir General Trust* 23 punkte, buvo pataisyta Bendrijos normomis dėl buveinės perkėlimo į kitą valstybę narę, įtvirtintomis Reglamente Nr. 2137/85 ir 2157/2001, atitinkamai – dėl EEIG ir dėl SE, ar 2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto (OL L 207, p. 1) bei po šių reglamentų priimtais Vengrijos teisės aktais.

116 Komisija mano, kad šias normas galima ir netgi reikia *mutatis mutandis* taikyti pagal valstybės narės nacionalinę teisę įsteigtos bendrovės realios buveinės tarptautiniam perkėlimui.

117 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad nors EB 308 straipsnio pagrindu priimtuose reglamentuose numatoma sistema, suteikianti teisę naujai steigiamiems teisės subjektams perkelti savo buveinę, taigi ir realią buveinę, šios abi buveinės turi būti toje pačioje valstybėje narėje, kitoje valstybėje narėje nelikviduojant pirminio juridinio asmens ir iš naujo nesteigiant naujo juridinio asmens, vis dėlto toks perkėlimas būtinai reiškia, kad pasikeičia subjektui taikytina nacionalinė teisė.

118 Pavyzdžiui, SE atveju tai išplaukia iš Reglamento Nr. 2157/2001 7–8 straipsnių ir 9 straipsnio 1 dalies c punkto ii papunkčio.

119 Pagrindinėje byloje *Cartesio* nori perkelti savo realią buveinę į Italiją, išsaugodama bendrovės, kuriai taikoma Vengrijos teisė, statusą, taigi nepakeisdama jai taikytinos nacionalinės teisės.

120 Todėl Komisijos nurodytų Bendrijos teisės aktų taikymas *mutatis mutandis*, net jeigu juos reikėtų taikyti bendrovės, kuriai taikoma valstybės narės nacionalinė teisė, buveinės tarptautiniam perkėlimui, bet kuriuo atveju negali sukelti laukiamų pasekmių tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje.

121 Kalbant apie minėto sprendimo *SEVIC Systems* poveikį minėtuose sprendimuose *Daily Mail ir General Trust* bei *Überseering* įtvirtintam principui, reikia pažymėti, jog šiuose sprendimuose nagrinėjamos skirtingos problemos, taigi negalima daryti išvados, jog pirmasis patikslino antrųjų turinį.

122 Iš tiesų byla, kurioje priimtas minėtas sprendimas *SEVIC Systems*, buvo susijusi su bendrovės steigimo, vykdant tarptautinį susijungimą kitoje valstybėje narėje, pripažinimu bendrovės steigimo valstybėje narėje, o tokia situacija iš esmės skiriasi nuo situacijos, nagrinėtos byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas *Daily Mail ir General Trust*. Taigi byloje, kurioje priimtas sprendimas *SEVIC Syste*ms, nagrinėta

situacija panaši į kituose Teisingumo Teismo priimtuose sprendimuose nagrinėtas situacijas (žr. 1999 m. kovo 9 d. Sprendimą *Centros*, C-212/97, Rink. p. I-1459; minėtą sprendimą *Überseering* ir 2003 m. gruodžio 30 d. Sprendimą *Inspire Art*, C-167/01, Rink. p. I-10155).

123 Tokiomis aplinkybėmis kyla ne 109 punkte pateiktas preliminarus klausimas, ar atitinkamai bendrovei galima pripažinti tos valstybės narės, pagal kurios teisės aktus ji įsteigta, nacionalinę priklausomybę, bet ar šiai bendrovei, kuriai taikomi valstybės narės nacionalinės teisės aktai, susiduria su apribojimais naudojantis įsisteigimo teise kitoje valstybėje narėje.

124 Atsižvelgus į visa, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad pagal galiojančią Bendrijos teisę EB 43 ir 48 straipsnius reikia aiškinti taip, jog jie nedraudžia valstybės narės teisės aktų, pagal kuriuos pagal šios valstybės narės teisės aktus įsteigtai bendrovei trukdoma perkelti savo buveinę į kitą valstybę narę išsaugant bendrovės, kuriai taikomi steigimosi valstybės narės teisės aktai, statusą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

125 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **Toks kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą, pateiktą dėl teismo, veikiančio kaip įmonių registro tvarkytojas, sprendimo atmesti prašymą pakeisti įmonių registro duomenis, turi būti pripažintas teismu, turinčiu teisę pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal EB 234 straipsnį, nepaisant to, kad nei minėto teismo sprendimas, nei procesas apeliacinės instancijos teisme dėl apeliacinio skundo, pateikto dėl šio sprendimo, nesusiję su rungimosi procesu.**

2. **Tokio kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, kurio sprendimus, priimtus tokioje byloje kaip pagrindinė, galima apskųsti pateikus kasacinį skundą, negalima pripažinti teismu, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka EB 234 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.**

3. **Nacionalinės teisės normų, susijusių su teise pateikti apeliacinį skundą dėl nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, kurioms būdinga tai, jog visa pagrindinė byla paliekama nagrinėti šią nutartį priėmusiame teisme, o riboto apeliacinio skundo dalykas yra tik nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atveju EB 234 straipsnio antrąją pastraipą reikia aiškinti taip, jog taikant šias normas, kurios apeliacinės instancijos teismui leidžia pakeisti nutartį dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, nuspręsti neteikti šio prašymo ir šią nutartį priėmusį teismą įpareigoti sustabdytą procesą tęsti pagal vidaus teisę, nekyla abejonių dėl to, jog pagal minėtą Sutarties nuostatą priimti nutartį dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą yra bet kurio nacionalinio teismo kompetencija.**

4. Pagal galiojančią Bendrijos teisę EB 43 ir 48 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jie nedraudžia valstybės narės teisės aktų, remiantis kuriais pagal šios valstybės narės teisės aktus įsteigtai bendrovei trukdoma perkelti savo buveinę į kitą valstybę narę išsaugant bendrovės, kuriai taikomi steigimosi valstybės narės teisės aktai, statusą.

Parašai.